

УДК 37.014.5:796.011.1(045)

Олександр МОЗОЛЕВ

м. Хмельницький

mozoliev64@mail.ru

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

У статті проведений аналіз нормативно-правової бази взаємодії органів управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями в Україні. Визначені завдання громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості з питань розвитку освіти. Розкрити протиріччя, що стримують процес взаємодії органів влади з громадськими організаціями в процесі розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту. Встановлено, що процес взаємодії органів влади, закладів освіти та громадських організацій здатний вирішити більшість проблем розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту насамперед на місцевому та регіональному рівні управління. Визначені засади взаємодія органів влади з громадськими організаціями.

Ключові слова: взаємодія, громадські організації, освіта, органи управління, розвиток, фізична культура.

У сучасних умовах розвитку суспільства взаємодія органів управління з громадськими організаціями розглядаються як основа демократичного державного управління, як цілісний управлінський механізм, що спрямований на урахування різних соціально-економічних інтересів громадян. Серед завдань, що стоять перед державними органами влади є постійна співпраця з громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування. За допомогою громадських організацій державні органи влади можуть розробляти та ухвалювати більш ефективні та результативні рішення завдяки глибшому і ширшому розумінню існуючих проблем та питань, що необхідно вирішувати у соціальній сфері, в тому числі й у сфері фізичної культури і спорту.

Соціально-педагогічні проблеми розвитку системи управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні розкрито в працях О. М. Вацеби, І. Л. Гасюка, С. А. Вавренюка, А. О. Кухтія, О. М. Кириленко, С. М. Філя, М. С. Солопчука, А. В. Цюся та ін.

Питання збалансованої й оптимальної організаційної структури системи управління фізичною культурою і спортом розглядали В. М. Гузарь, Ю. І. Довгенько, М. В. Дутчак, В. Л. Жуков, В. Є. Куделко, Ю. П. Мічуда, В. І. Мудрик, М. О. Олійник, В. М. Платонов, Ю. М. Шкретій та ін.

Водночас, проблеми взаємодії органів управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями

в Україні поки що не знайшли достатнього висвітлення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є дослідження проблеми взаємодії органів управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями в Україні.

Законом України «Про фізичну культуру і спорт» [10] визначено перелік громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості до яких віднесено: колективи фізичної культури; фізкультурно-спортивні товариства; спортивні федерації; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту; Національний олімпійський комітет України; Спортивний комітет України. Розвиток освіти у сфері фізичної культури і спорту [10] здійснюють: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів, які є закладами освіти у сфері фізичної культури і спорту, що забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, надають фізкультурно-спортивні послуги. Засновника-

ми вказаних осередків розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту можуть бути центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, заклади освіти, спортивні федерації, фізкультурно-спортивні товариства. Таким чином, в Україні управління розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту визначається як процес державно-громадського управління, що передбачає оптимальну взаємодію державних і громадських засад в процесі управління в інтересах людини, суспільства та держави.

Взаємодія органів управління в процесі розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями сприяє розвитку суспільної активності і залучає громадські організації до управління в сфері фізичної культури і спорту. Громадські організації можуть здійснювати освітню та фізкультурно-оздоровчу діяльність за рахунок членських внесків, коштів власника відповідних підприємств, установ, організацій, профспілкового комітету, отриманих від роботодавця на освітню та фізкультурно-оздоровчу діяльність відповідно до законодавства.

Основними завданнями громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту є: сприяння реалізації державної політики розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту; залучення різних груп населення до освітньої, фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; сприяння розвитку окремих видів спорту шляхом участі у розробленні та виконанні відповідних освітніх програм; участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту; пропагандистка, агітаційна та освітня діяльність з ведення здорового способу життя, догляду за власним здоров'ям, боротьби з негативними явищами у житті та спорті.

Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості здійснюють свої повноваження відповідно до статутної діяльності, яка не може суперечити чинному законодавству. Вони можуть мати і всеукраїнський і місцевий статус. Всеукраїнські фізкультурно-спортивні товариства можуть бути засновниками закладів фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацьких спортивних шкіл, відповідних підприємств; власниками спортивних споруд та ін-

шого майна; створювати штатні спортивні команди резервного спорту. Центральні органи виконавчої влади можуть надавати всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариствам фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету відповідно до закону. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості співпрацюють з органами виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування, на підставі договорів. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть надавати за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансову підтримку осередкам всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, зокрема для проведення освітніх, фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, їх діяльності та для діяльності заснованих ними дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Процес взаємодії органів державної влади з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості передбачає можливість делегування окремі своїх повноважень громадським організаціям, як-от: участь у формуванні державної політики з питань розвитку освіти, фізичної культури і спорту, забезпечення її впровадження на місцевому рівні; виконання програм і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту; сприяння федераціям з видів спорту та іншим громадським організаціям у проведенні ними роботи з питань розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту; організація і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед широких верств населення, залучення їх до занять фізичної культури і спорту, забезпечення пропаганди здорового способу життя; організація і проведення фестивалів, конкурсів та інших заходів серед широких верств населення; розроблення заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази об'єктів та споруд спортивного призначення, утримання їх в належному стані, залучення до цієї роботи інвесторів та зацікавлених осіб; розширення співробітництва з іншими державними та громадськими організаціями щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Нормативно-правові засади взаємодії органів управління в процесі розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями визначені Законом України «Про громадські об'єднання» [8], де у статті 22 вста-

новлюються засади взаємовідносин громадських об'єднань з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а саме:

- держава забезпечує додержання прав громадських об'єднань;
- втручання органів державної влади, їх посадових осіб та службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, їх посадових та службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом;
- органами державної влади можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державного управління в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань;
- проведення в порядку, визначеному законодавством, консультацій з громадськими об'єднаннями щодо проектів нормативно-правових актів, які стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності, є обов'язковим;
- державний нагляд та контроль за дотриманням закону громадськими об'єднаннями здійснюють органи виконавчої влади у порядку визначеному законом.

Порядок проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту визначає постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [9] в якій визначено механізм формування консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади. Постановою було зобов'язано органи виконавчої влади в обов'язковому порядку проводити консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення.

Консультації з громадськістю проводяться у формі публічного громадського обговорення та вивчення громадської думки шляхом проведення конференцій, форумів, громадських слу-

хань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей із громадськістю, теле- або радіодебатів, інтернет-конференцій, електронних консультацій. Публічне громадське обговорення організовує і проводить орган виконавчої влади із залученням громадської ради.

Отже, чинним законодавством України передбачено достатньо широкий круг можливостей та форм участі громадян у роботі в громадських організаціях освітньої та фізкультурно-спортивної спрямованості. Позитивною тенденцією є постійний розвиток і удосконалення нормативно-правової бази в цьому напрямі, що підтверджується врегулюванням процедури консультацій з громадськістю, уточненням порядку формування та діяльності громадських рад, стандартизації діяльності органів державної влади щодо розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту, розширення можливостей громадян у прийнятті управлінських рішень. Водночас, на наш погляд, надані можливості недостатньо повно використовуються громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості України.

В основі низької ефективності взаємодії державних органів влади з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості знаходяться ряд протиріч зміст яких лежить в площині соціально-економічного, правового, організаційного характеру функціонування органів влади. Одним із визначальних протиріч сучасного розвитку України, безумовно, є гостра невідповідність між вимогами до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту та обмеженими ресурсними можливостями держави. Слід відзначити, що низька нормативно-правових актів України з питань розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту мають відверто декларативний та популістський характер і не підкріплені механізмами матеріально-технічного та фінансового забезпечення щодо вирішення висунутих завдань. Планування й фінансування заходів з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту носить здебільшого хаотичний характер і приурочується як правило до організації якихось міжнародних спортивних змагань. Результатом такого ставлення до сфери фізичної культури і спорту її нормативно-правового та фінансового регулювання є знищення системи масового та дитячо-юнацького спорту, ліквідація значної кількості добровільних спортивних товариств, занепад матеріально-технічної бази фізичної

культури і спорту загального користування. Слабкість матеріальної бази істотно гальмує розвиток освіти у сфері фізичної культури і спорту, сповільнює процес залучення широких верств населення до активних занять спортом та фізичними вправами [1; 2; 11].

Друге протиріччя – між існуючою системою влади і громадянським суспільством, що характеризує систему відносин між органами влади та громадянами. Низька науковців [4; 7] визначає, що основними причинами розвитку кризи в системі управління України стали низький професіоналізм керівників та фахівців управлінського апарату всіх рівнів, недовіра громадськості до їх діяльності, формування кадрового корпусу не за професійною ознакою, а за партійною приналежністю, високий рівень корупції в органах влади, розбалансованість організаційної структури системи управління, невідповідність змісту і напрямів діяльності органів державної влади запитам і очікуванням суспільства, домінування приватних інтересів службовців над державними.

Третє протиріччя – між системою управління у сфері фізичної культури і спорту і розвитком ринкових відносин в економіці. Управлінський апарат у сфері фізичної культури і спорту України бажає залишити за собою здебільшого адміністративні функції управління і не враховувати нові ринкові економічні відносини, тому не вдається забезпечити використання можливостей ринку в інтересах суспільства. Комерціалізація сфери фізичної культури і спорту в Україні спрямувала її розвиток насамперед в бік розбудови розважальних спортивних закладів якот: аква центри; фітнес центри, боулінг клуби, більярдні тощо. Для підтримки міжнародного іміджу України державні органи управління у сфері фізичної культури і спорту концентрують свою увагу на розвитку спорту вищих досягнень та пошуку можливостей і коштів для підготовки кращих спортсменів до міжнародних змагань, їх заохочення за результатами успішних виступів. Підтримка розвитку дитячо-юнацького, аматорського та масового спорту відбувається по залишковому принципу [3; 6]. В умовах економічної нестабільності в Україні такий підхід робить заняття спортом привілейованою діяльністю заможних громадян, коли проблеми екіпірування, виїзду на змагання, організації тренувань покладені на плечі самих спортсменів.

Завдання органів влади полягають в вивченні проблем розвитку освіти у сфері фізич-

ної культури і спорту та пошуку шляхів їх вирішення насамперед на місцевому та регіональному рівні управління. Саме процес взаємодії місцевих органів влади, закладів освіти та громадських організацій здатний вирішити більшість проблем розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту. Взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування, закладів освіти, фізкультурно-спортивних організацій громадського самоврядування в Україні будуватиметься за принципом субординації та координації [5]. Система взаємодії органів управління з громадськими організаціями у сфері фізичної культури і спорту повинна мати переважно горизонтальну спрямованість і забезпечувати спілкування з цільовими аудиторіями на основі рівноправ'я, взаємоповаги та взаємодопомоги. Взаємодія органів влади з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості є важливим аспектом та напрямом діяльності системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту. Будь-яка ефективна співпраця та партнерство має на меті створення відносин, що будуються на взаємній довірі та виражають добру волю учасників процесу та їх взаємодію. Налагодження ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадянськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості повинна базуватися на спільній зацікавленості у досягненні цілей. Якщо немає спільної мети та спільного прагнення й зацікавленості, то будь-які контакти між органами державної влади з громадськими організаціями не перетворюються у дійсну співпрацю та взаємодію.

Таким чином, процес взаємодії органів влади з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту повинен ґрунтуватися на засадах: єдності цілей розвитку, партнерства, громадської активності, відкритості, відповідальності, політичної незалежності, раціональності, збалансованості, комплексності, запобігання корупції.

Список використаних джерел

1. Богославець О. Проблеми нормування і правового регулювання в сфері спорту / О. Богославець // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. Вип. 4. – Л., 2000. – С. 64–66.
2. Імас Є.В., Мічуда Ю.П. Протиріччя економіки фізичної культури і спорту в перехідних суспільних системах / Є. В. Імас, Ю. П. Мічуда // Економіка та держава, 2008. – № 2 – С. 40–43.
3. Кириленко О. М. Дослідження фізичної активності населення: міжнародний досвід для України /

- О. М. Кириленко // Соціальні виміри суспільства: збірник наукових праць. – К : Інститут соціології НАН України, 2010. – С. 401–417.
4. Кириленко О. М. Спортивна політика: основні напрями та проблеми розвитку в сучасній Україні. / О. М. Кириленко // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДДУУ. – Донецьк, 2013. – Том ХІУ. – Випуск 258. – Серія «Соціологія». – С. 226–236.
  5. Крисюк С. В. Державне управління освітою: навч. посіб. Для слухачів, аспірантів, докторантів спец. «Держ. упр. освітою» / С. В. Крисюк. – К. : НАДУ, 2009. – 218 с.
  6. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку / Ю. П. Мічуда. – К. : Олімп. л-ра, 2007. – 215 с.
  7. Мудрик В. І. Науково-методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні / В. І. Мудрик, М. О. Олійник, І. І. Приходько. – Харків : ХДАФК, 2001. – 223 с.
  8. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI Відомості Верховної Ради України, 2013, – № 1, – ст.1 [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту Верховної Ради України: Законодавство України : <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
  9. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики // Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту Верховної Ради України : Законодавство України : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-2010-%F0>.
  10. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII (із змінами та доповн.) Відом. Верхов. Ради УРСР . – 1991. – № 34. – Ст. 451. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту Верховної Ради України : Законодавство України : <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
  11. Прутська О. О. Фінансово-економічна діяльність у сфері фізичної культури та спорту України [Електронний ресурс] / О. О. Прутська, А. І. Литвак – Режим доступу : <http://intkonf.org/den-prutska-oo-litvak-ai-finansovo-ekonomichna-diyalnist-u-sferi-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-ukrayini/>.

Oleksandr MOZOLEV

Khmelnyskyi

TOPICAL ISSUES OF INTERACTION OF THE MANAGEMENT BODIES FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION IN THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT WITH CIVIL ORGANIZATIONS IN UKRAINE

Normative and legal base of the interaction of the management bodies for development of education in the sphere of physical culture and sport with public organizations in Ukraine has been analyzed in the article. Tasks of civil organizations of physical culture-sports orientation on the development of education have been defined. The contradictions that hinder the process of interaction of authorities with civil organizations in the process of the development of education in the sphere of physical culture and sport have been revealed. It is found that the process of interaction between government bodies, educational institutions and civil organizations can solve most of the problems of development of education in the sphere of physical culture and sport, above all at local and regional level. Principles for the interaction of the government bodies with civil organizations have been defined.

Keywords: interaction, civil organizations, education, management bodies, development, physical education.

Александр МОЗОЛЕВ

г. Хмельницкий

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА С ОБЩЕСТВЕННЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ В УКРАИНЕ

В статье проведен анализ нормативно-правовой базы взаимодействия органов управления развитием образования в сфере физической культуры и спорта с общественными организациями в Украине. Определены задачи общественных организаций физкультурно-спортивной направленности по вопросам развития образования. Раскрыты противоречия, сдерживающие процесс взаимодействия органов власти с общественными организациями в процессе развития образования в сфере физической культуры и спорта. Установлено, что процесс взаимодействия органов власти, учреждений образования и общественных организаций способен решить большинство проблем развития образования в сфере физической культуры и спорта прежде всего на местном и региональном уровне управления. Определены принципы взаимодействия органов власти с общественными организациями.

Ключевые слова: взаимодействие, общественные организации, образование, органы управления, развитие, физическая культура.

Стаття надійшла до редколегії 23.01.2017